

Šumava a její perspektivy – právní, geopolitické a společensko-ekonomické aspekty

Pavel Valtr

Právně legislativní problematika NP

Národní park Šumava protiprávně existuje již 20 let, neboť podle § 15 zák. č. 114/1992 Sb. se národní parky, jejich poslání a bližší podmínky vyhláší zákonem.

Nový zákon o Šumavě, stanovující využití území, by měl vznikat analogicky jako územní plány území obcí, neboť ten je pak zákonným podkladem pokladem pro využití jednotlivých funkčních ploch v celém administrativním území, na základě stanovených a projednaných regulativů. V případě národního parku jsou pro vymezené zóny rovněž stanovovány regulativy. V případě využití území NP Šumava je třeba postupovat analogicky v celém procesu projednávání a schvalování, což znamená:

- zpracované zadání projednat s dotčenými orgány a obcemi,
- zpracovaný návrh projednat na společném jednání s dotčenými orgány,
- upravený návrh (na základě námitek a připomínek) projednat s veřejností,
- upravený návrh na základě vypořádaných námitek a připomínek vydat.

Při zpracování ÚP se aktuální situace vždy nově hodnotí (nově se vymezuje zastavěné území, přičemž se nepřebírají předchozí záměry), u NP by se mělo **nově vyhodnotit území pro I. zónu** (otázkou je, zda plochy katastroficky rozvrácených horských smrčín mají zůstat I. zónou) a **zásadní otázkou je, zda je žádoucí rozšiřovat podíl I. zóny.**

Při právním posuzování „hospodaření“ v chráněném území je zřejmé, že **doposud uskutečňovaná ochrana přírody Šumavy stojí jakoby mimo legislativní předpisy** světové, evropské a domácí a dokonce i mimo zákon o ochraně přírody a krajiny:

- Biosférická rezervace UNESCO má chránit tradiční extenzivní hospodaření
- Evropsky významná lokalita Šumava má zde chránit vyjmenované biotopy a taxony, to se však převážně neděje (viz vyhodnocení v publikaci Šumava a její perspektivy). Navíc plocha EVL lokality má být převedena do národní legislativy, protože zahrnuje větší území než NP a CHKO, mělo by tedy dojít k jejich rozšíření.
- Dle výkladu protagonistů velkoplošné ochrany Šumavy, zde neplatí ostatní „rezortní“ zákony, např. zákon o lesích, zákon o vodách, zákon o ovzduší,

zákon o zdraví obyvatel, stavební zákon, zákon o ochraně ZPF atd.

- Uskutečňovanou „ochranou přírody“ zřejmě dochází i ke střetu s obecnými principy zákona o ochraně přírody č. 114/1992 Sb., např.:
 - obecná ochrana přírody,
 - obecná ochrana rostlin a živočichů,
 - ochrana volně žijících ptáků,
 - ochrana dřevin,
 - neměnit dochované přírodní prostředí,
 - neměnit současnou skladbu a plochu kultur.
- Dle zák. č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na ŽP při připravovaných rozsáhlých závažných změnách managementu využívání velkoplošného území a jeho dopadům na okolí, **nedochází k vyhodnocení „SEA“** (nejen environmentální, ale i sociální a ekonomické) v souladu s proklamativními požadavky MŽP na předběžnou opatrnost při realizaci koncepcí (krajská územně plánovací dokumentace, tzv. Zásady územního rozvoje kraje, ji musí mít).

Dopady současné situace nebyly celkově analyzovány a vyhodnoceny, avšak fundamentalisté divočiny jsou nepoučitelní (historické tsunami ve Fukušimě bylo popsáno v publikaci 100+1 největších přírodních katastrof, přesto se tam postavila jaderná elektrárna, zatím co Čína, která snad zažila nejvíce přírodních pohrom, má opatrnou politiku ekonomického rozvoje i státní pokladny, takže novodobě uskutečňuje své ekonomické záměry jen postupně a nejprve na malých územích - ve zvláštních ekonomických zónách, výsledkem však je trvalý roční vzrůst DPH o 10 % během posledních 30 let). „Purističtí naturisté“ prosazující totální bezzásahovou „divočinu“ na většině ploch NP, hlásající „nic než příroda“, připomínají jinou sektu, hlásající „nic než národ“ (nejsou ochotni a nedokáží predikovat další rozvoj). Nedostatečně funguje princip demokracie, neboť menšina znásilňuje většinu (využívajíc mlžení, zastrašování, korumpování, vč. působení nedostatečně odborných masmedií). Většinová opozice vycházející ze zdravého selského rozumu se dosud nedokázala prosadit (požaduje asistenční pomoc chráněné přírodě, ve vazbě na ekologické a vývojové principy a zákonitosti). Ideologická skupinka prosazující „divočinu“, brání „své“ území proti všem, takže „bezvěrci“ tam nemají přístup (vč. největšího západočeského botanika RNDr. J. Sofroně), a toto území usurpuje jako rozsáhlou privátní venkovní laboratoř experimentální biologie. Současný katastrofický rozpad horských smrčín lze přirovnat jen k válečným katastrofám (avšak lidská sídla jsou snadněji a v kratší době obnovitelná). Při loňském podzimním protestním pochodu na trosky býv. hřebenové Juránkovy chaty (z německé strany, kterého se zúčastnilo více než 300 osob), se kolega z Itálie podivil nad tím, co chráníme v prostoru zničených horských lesů a proč tam

nikdo nesmí a ptal se, zda náš ministr ŽP je paranoidní. Požadovaná analýza stavu NP vždy po pěti letech se neprováděla, směr vývoje partyzánsky určovalo „bratrstvo divočiny“.

Pokud nebude zásadně vyřešen a široce schválen management a monitoring národního parku, nelze schválit kvalitní zákon o NP Šumava.

Geopolitické a sociálně-ekonomické vazby

Území Šumavy ve střední Evropě nemůže být divočinou rozsáhlých nezalidněných území Aljašky, jižního ostrova Nového Zélandu, Patagonie či Kamčatky. Vegetační potenciál nelze srovnávat s tropickou Amazonií, Borneem či územím příkopové propadliny Afriky. **Nezbytné je vycházet z měřítka a lokalizace naší malé republiky** (na 50° s. z. š., v odpřírodněné a intenzivně exploatované střední Evropě), kde není vhodné a uskutečnitelné nově vytvářít přírodní divočinu, ale **udržovat harmonickou přírodu s vysokou biodiverzitou, zajišťovat výchovně-vzdělávací funkce a v návazném území obnovovat ekonomickou prosperitu**. Milovníci divočiny mohou ji snadno navštívit jinde (pokud se tam však nebudou bát), u nás ji v jakési miniatuře je možno připustit (těmito předchůdci byly naše pralesové rezervace, které však byly likvidací horských smrčín zničeny). Švýcaři byli ve střední Evropě první, kteří vyhlásili Švýcarský NP na 0,4 % země, avšak další nevyhlásili, přesto můžeme říci, že jejich citlivě obdělávaná a využívaná příroda a krajina má výrazně větší biodiverzitu a stabilitu než naše (k čemuž jim stačí péče kraviček). V NP Šumava, tak jak je to obvyklé (i v přeshraničním NP Bavorský les), **nedošlo k vyjmutí území sídel** a dokonce není snaha toto napravit, takže trvale dochází k neuralgickému střetávání. V rakouské části Šumavy, která má stejný les jako my (u nás prohlašovaný za nejcennější), nebyl vyhlášen národní park, podobně jako v návazném německém území nejvyššího vrchu Šumavy Velkého Javoru, přičemž tam jsou přitažlivé lyžařské areály, na nichž my však neprofitujeme. Protože na českém části Smrčina nebyla povolena sjezdovka (ačkoliv vzhledem k severní expozici jsou pro ní lepší podmínky než na jižní rakouské straně), je dlouhodobou snahou našich obyvatel umožnit její návštěvu. Rozšíření stávající komunikace nebylo také povoleno, proto byla sledována možnost realizace lanovky k areálu Fichtberg za státní hranicí. V současnosti došlo k nabídce hanebného „handlu“, že se obcím vyjde vstříc vyčleněním 18 ha pro lanovku (čímž vydělají naši sousedé) „výměnou“ za 22 % další plochy Šumavy pro její zdívočení.

Strategickým projektem dalšího plánovacího období EU je Evropský region Dunaj – Vltava / Donau – Moldau, kde na ploše 60 tis. km² žije 6 milionů lidí ve 3 státech. Srdce tohoto regionu tvoří Bayerischer Wald – Šumava – Mühlviertel, s plochou cca 6 tisíc km². V současnosti je však možno říci, že horní komora tohoto zeleného srdce, česká Šumava, je vážně nemocná,

chřadnoucí, vlivem nezodpovědných, fundamentálních ideologických přístupů skupiny „puristických naturistů“.

V regionu české Šumavy o rozloze téměř 2700 km² žije cca 75 tisíc obyvatel (při lidnatosti 28 obyv./km², jež je poloviční oproti v r. 1930), s dlouhodobě degresivním demografickým vývojem, ve vazbě na nadměrnou a nevhodnou pasivní ochranu. Nevhodný management chráněné Šumavy zásadně nepříznivě ovlivňuje osídlení a ekonomiku Pošumaví.

Společenské okolnosti

Medializované názorové rozštěpení v kauze Šumava naprosto neodpovídá skutečnému vnímání potřeb většiny obyvatel ČR. Proti bezzásahové „divočině“ je naprostá většina obyvatel. Aktivisté divočiny dlouhodobě, nejprve utajeně a pokoutně, později militantně bez jakéhokoliv projednání, nezodpovědně prosazují své ideologické záměry. Nevnímají nezbytné doprovodné širší a zpětné vazby, např. bioklimatické – nezbytně na odlesněném hřebeni dochází ke zvýrazňování mikro- a mezoklimatických extrémních jevů (pro ilustraci kaštanovník setý v příznivém mikroklimatu plzeňských zahrad plodí a dozrává, jinde v Plzni namrzá a roste pouze keřovitě), vodohospodářské, půdoochranné aj. Proti iracionálním ideologům „divočiny“ aktivně vystupují zejména lesníci, kteří jsou dlouhodobě spjatí s vývojem lesních biotopů, avšak ti jsou poněkud účelově osočováni, že les vnímají jako dřevní ekonomickou entitu. Většinová skupina běžných a zodpovědných biologických pracovníků je osočována bojovnými kolegy umanutě prosazujícími divočinu, takže ti pak zůstávají v pozadí (příp. jako vědci se nechtějí těchto půtek zúčastnit). Místní obyvatelé a obce, vycházející ze zdravého selského rozumu, obhajující „přírodu pro lidi“ (ale i svoji vlastní, zejména ekonomickou existenci), jsou jako jedna ze základních složek tvorby krajiny Šumavy obvykle přehlíženi a občas umlčovani dílčími finančními dotacemi. Vzhledem k dlouho trvající nepřírozené situaci a různorodým slibům či atakům jsou poněkud letargičtí.

Zemědělci byli převážně jako nežádoucí vytlačeni, neboť nebyl zájem o pastevní údržbu krajiny k zachování travních porostů (avšak pouze skot, příp. ovce mohou obnovit a zajistit biodiverzitu bezlesí, tedy žádoucí vegetační bohatství). Politici, jež sledují získávání politických bodů, obvykle zjednodušeným pohledem, podle okamžité situace, obviňují různé skupiny, např. z těžebních záměrů, záměrů neúměrné výstavby rekreačních a sportovních areálů, či ze zločinnosti kůrovcové kalamity, aby získali občany na svou stranu odhalením „nepřítele“ pro ostatní nevědoucí občany. Redaktoři masmedií, chtějící odhalovat „velké věci a stavět se na obhajobu pokrokového myšlení“, bez hlubších znalostí problémů obvykle neobjektivně slepě prosazují divočinu proti „nevědomým“ obyvatelům, návštěvníkům a turistům, a tak zhoršují, a nikoli napravují špatnou situaci v ochraně přírody. Turisté, kteří hledají krásy neznámé Šumavy, jsou vymezováni na stanovené, občas povolené

„průhony“ ve velmi omezeném území, příp. na některé střediskové či menší lokality. Zástupným důvodem znepřístupňování Šumavy je tetřev (jeho počet na německé straně je stejný, přičemž pokud ho turisté nehoní či záměrně neruší, jako na druhé straně hranice, pak mu nevadí).

Postupně se proto rozšiřují **občanské iniciativy** navazující na potřeby turistů, obyvatel a obcí bojujících za změnu koncepce nepřístupnosti a bezzásahovosti, neboť likvidují nejecennější podstatu národního parku a CHKO, a to jak v ČR, tak nově i v Bavorsku. K těmto iniciativám patří **občanská sdružení**, např. o. s. Otevřená Šumava, o. s. Šumava 21, o. s. Zachraňme Šumavu (www.zachranmesumavu.cz), Sdružení obcí NP Šumava, Euroregion Šumava – Historický spolek Schwarzenberg a další se nově vytvářejí i v Bavorsku. Pořádány jsou také **protestní pochody**, např. Modrý sloup, Juránkova chata. K občanským iniciativám patří i řada **petic**, např.: Závěry konference Šumava na rozcestí, Petice za zdravou Šumavu (hejtmanů Jihočeského a Plzeňského kraje), Petice Zachraňme Šumavu, Prohlášení Euroregionu Šumava – JZ Čechy, Stanoviska k využívání stezky přes Modrý sloup, Otevřený dopis lesníků, přírodovědců a univerzitních učitelů ministroví ŽP. Součástí tohoto dopisu je i několik tisícovek podpisů stoupenců koncepční ochrany přírody a krajiny v internetovém podpisovém archu (www.osel.cz Zdržování přípravy zákona o Národním parku Šumava).

Závěr

Doposud prosazovaný způsob ochrany přírody Šumavy je fatálně problémový. Díky fundamentálním požadavkům skupiny „puristických naturistů – hlubinných ekologů“, jejichž „módní“ extrémně radikální požadavky „divočiny“ převládly v úředně oficiální i amatérské ochraně přírody, došlo k rozvrácení podstaty ochrany území Šumavy, ale i k rozvrácení sociální a ekonomické stability Šumavy. Byl zásadně narušen princip přijatelné rychlosti regenerace ekosystémů, totálně omezena schopnost zajištění obnovitelných náhrad a došlo k devastaci asimilační kapacity bioty. Někdejší prosperující a atraktivní region Šumavy se stal upadající homogenizovanou „periférií“ ČR, odkud byli vytěsnáni jak trvalí obyvatelé, tak návštěvníci, což dokládá jak demografický, tak sociální a ekonomický vývoj, i vývoj podstaty ochrany přírody.

V kulturních smrkových porostech Šumavy není návrat k přírodnímu stavu bez asistence člověka možný. Vnucované ortodoxní „tvrdě ochranářské“ pojetí vychází z předpokladu, že přírodní systémy se samy regulují, že vývojová dynamika vč. disturbance je pozitivní a předvídatelná, tedy že současné rozvrácení horských porostů Šumavy je v pořádku a je podle jejich přání. Jestliže však disturbance, zejména kulturních a polokulturních porostů Šumavy překročí prahové hodnoty, může dojít k rychlým, dramaticky nepříznivým změnám, které naruší vodní i půdní režim, zásadně omezí

biodiverzitu a rozvrátí biotické složky. Dochází pak k narušení ekologické integrity ekosystémů a biotopových jádrových území. Takto uskutečňovaná ideologická ochrana je zcela v rozporu s novým vědeckým pojetím ochrannářské ekosystémové ekologie, neboť jí schází komplexní, systémově pojatá adaptivní managementová péče ke zlepšení a udržení biodiverzity.

Sofistikovaný nátlak na realizaci iracionální ideologie bezzásahové „divočiny“ vychází z tzv. hlubinné ekologie (publikace Analýza hlubinné ekologie je uvedena na internetu), jež nevnímá zákonitosti přírodní sukcese a jejích cyklů a nevychází ze zkušeností v různých částech země. Uskutečňovaná ochrana hodnot Šumavy, prioritně prosazující bezzásahovou divočinu, způsobuje rozsáhlé škody, přičemž **místo národního parku, respektující specifické potřeby ochrany Evropsky významné lokality a biosférické rezervace UNESCO, vzniká zdivočelá a zneprístupňovaná Šumava. Škody v NP Šumava je možno členit na škody na lesích, na chráněných biotopech, na chráněných organismech a další environmentální škody (nepříznivé změny bioklimatické, vodního režimu, půdní aj.) a také na škody sociální a škody na ekonomickém rozvoji.** Komplexní pohled na současnou situaci Šumavy je uváděn ve zpracovávané publikaci Šumava a její perspektivy.

Situace, kdy v demokratickém systému, prostřednictvím ministra ŽP, militantní ideologická menšina znásilňuje racionálně uvažující většinu, při níž dochází k environmentálnímu a sociálně-ekonomickému rozvracení Šumavy a Pošumaví, je dlouhodobě neudržitelná, přičemž bude mít fatální následky.

Ing., aut. Arch. Pavel Valtr – Západočeská univerzita v Plzni, Středisko regionálního rozvoje / UrbioProjekt, ateliér urbanismu, architektury a ekologie (www.urbioprojekt-valtr.cz – ke stažení zpracovávaný text publikace Šumava a její perspektivy)

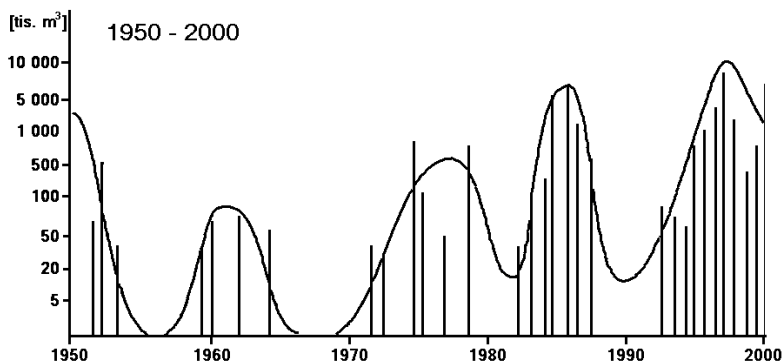
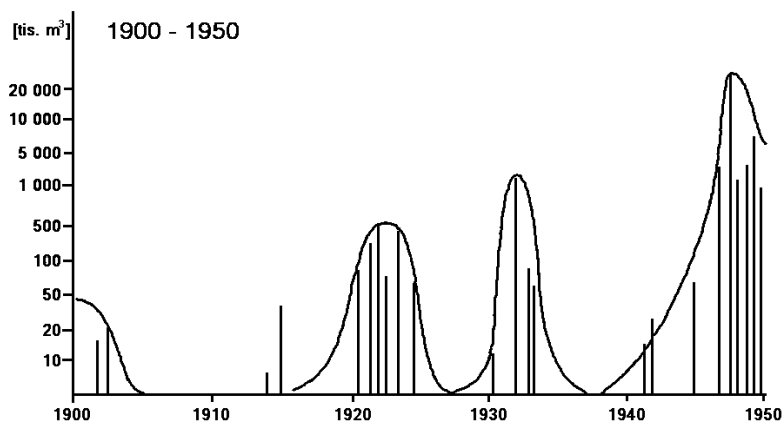
Šumava a její další vývoj

—Václav Skuhravý—

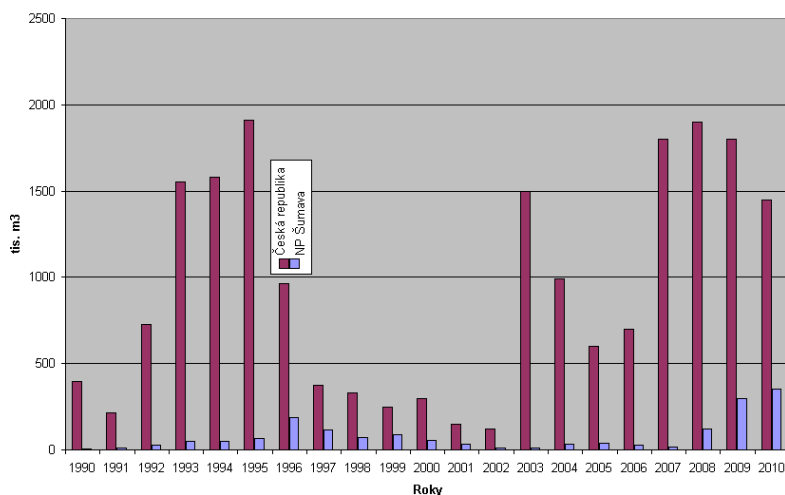
Po období 50.-80. let minulého století, které nebylo provázáno výrazným výskytem škodlivých lesních činitelů, došlo na Zelené střeše Evropy v posledních 15 letech 20. století a prvním desetiletí jednadvacátého století ke vzniku problémů s kůrovcovými kalamitami. Ty nabírají stále na svém rozsahu, a dnes můžeme říci, že existence zelené Šumavy jakožto pohorí, které jsme dříve považovali za jedno z nejkrásnějších a nejtypičtějších v našem státě, se zdá, nebo možno říci již je ohrožena.

Kalamitní výskyty lýkožrouta smrkového jsou známy v Evropě od 17. století (viz graf z posledních sta let).

Průběh kalamit lýkožrouta smrkového v druhé polovině 20 století v Evropě



Objem evidovaného smrkového kůrovcového dříví



Vyskytují se v 7 až 13letých obdobích, a jejich příčinami jsou dlouhodobé teplotní výkyvy, měnící se vliv parazitů a další faktory. Není pravda, že se lýkožrouti vyskytují škodlivě jen v hospodářských monokulturách. V současné době kůrovci napadli v Kanadě přes 1,5 milionu ha původních lesů. Pod Roklanem lýkožrout zničil porosty 150-300leté, které zcela uschly.

Kolem roku 1983 došlo k značnému poškození lesních porostů větrnou kalamitou v nejvyšších partiích Bavorského lesa, po níž následovala kůrovcová kalamita. Tu se podařilo zlikvidovat v Národním parku Bavorský les v polohách od 600 do 850 m n. m. Poražené stromy se však staly zdrojem kůrovcové kalamity v polohách mezi 900 až 1100 m n. m. Tehdy se vedení NP Bavorský les spolu s Ministerstvem zemědělství a lesů usneslo vyhlásit tuto příhraniční část parku za bezzásadovou, kde lýkožrout nebude huben. Tím vznikla kalamita, která zasáhla Bavorský les a později i rozsáhlou část Šumavy. V roce 1989 se na Bavorské straně pod Černou horou sešli bavorští pracovníci a pozvaní čeští zástupci státních lesů a ochrany přírody. Tam česká strana souhlasila s tím, že lýkožrout smrkový je součástí lesních biocenózy a i česká strana nebude proti němu vést boj.

Zatímco však na bavorské straně se za dobu 1980-2011 vystřídali ve vedení Národního parku Bavorský les pouze dva ředitelé (Dr. Bibeliether a Dr. Sinner), na české straně, kde byl Národní park Šumava zřízen o 20 let později než v Bavorsku, se vystřídalo jako důsledek politických změn a změn názorů na rozvoj NP devět ředitelů. Byli to: M. Skolek, J. Kec, M. Filip, I. Žlábek, A. Pavlíček, F. Krejčí, Z. Šartnerová a J. Stráský.

Tím vznikla nekonceptnost, jež byla hlavní příčinou toho, že Šumavský

NP a vlastně celá Šumava se dostala v současné době do jedné z nejhorších period ve svých dějinách. Došlo k rozdělení názorů na Šumavu na dva nyní už nesmiřitelné tábory, a to na jedné straně na ty, kteří by ponechali nynějších 18-23% bezzásahovému režimu, kdežto druzí by postupovali od 30% bezzásahovosti k 50% až k 70%. Nakonec by celých 100% její plochy zůstalo bez zásahů, což znamená, že v celém Národním parku Šumava by existovaly jen plochy v počátečním vývoji lesů, pouze s mrtvými stromy. Tedy zjednodušeně řečeno byli by tu zasahovatelé a nezasahovatelé. Protože mysl lidská je nakloněna více ku zlému než k dobrému, může v tomto případě jít zpočátku o bohubilou činnost, která však vede k tomu, že lýkožrout se více rozšíří a je proti němu nutno zasahovat.

Sám se však domnívám, že může jít o velmi dobře plánovaný velký obchod s kácením a prodejem šumavského lesa, který má být zaštiťován vědeckým týmem, že Šumava se stane nejrozsáhlejším územím ve střední Evropě, které bylo navraceno svému „původnímu“ stavu.

Tím se prospívá i ekologickým hnutím, jež získávají peníze na svou činnost a financování svých pracovníků, kteří jistě mají i další výroční odměny.

Uvítal bych proto, kdyby takové Hnutí Duha uveřejnilo svoji roční závěrečnou zprávu, abychom se dověděli, kdo a jakými prostředky ji sponzoruje a jaké jsou platy a odměny jejích zaměstnanců.

V opačném případě jsem přesvědčen o tom, že by v průběhu 2-3 let se mohla Šumava vrátit svému vývoji, s určitou částí divočiny, s níž by byla většina lidí u nás spokojena. Mám takový utopický návrh, který spočívá v tom, že by se o budoucnosti Šumavy domluvili zasahovatelé a nezasahovatelé, a aby přestala vládnout politika a poměřování všeho penězi. Nevím však, zda je to v současnosti možné.

Nedá se toho však dosáhnout podle mne tím, že se budou konat velká shromáždění, kde jedna strana odmítá vůbec slyšet druhou, tak jak je to v celé naší současné společnosti obvyklé.

Proto by se k tomuto problému měli vyjádřit především vědečtí pracovníci, kteří budou brát v úvahu nejen výsledky svých studií, ale i všechny názory lidí žijících na Šumavě, na jejich život na Šumavě, a také i lidí, kteří se na Šumavu jezdí rekreovat, budou zde sbírat houby, budou zde jezdit po cyklistických cestách, a všech těch, jimž se Šumava odmění svou krásou. Měli by k takovému vyjádření dát podklady pracovníci po malých skupinách ze specialistů z obou stran.

Utopický návrh na další existenci NPŠ tedy spočívá v tom, že se vytvoří malé skupiny odborníků pro jednotlivá odvětví rozvoje Šumavy, a to jak z bezzásahovců, tak i zásahovců – na rozvoj turistiky, rozvoj cyklistiky, rozvoj rekreačních zařízení, varianty pro rozvoj pod vlivem lýkožrouta smrkového. Byla by to jakási kompaktáta, jaké měli příslušníci různého vyznání - pod

jednou a podobojí - v husitském období. Z každé skupiny by byl vytvořen společný projekt podle návrhů všech pracovníků atd. Např. bylo by možné zvážit návrh na výhledově vyhlášení 4 ploch, jež by umožňovaly vývoj pralesa vždy na rozloze přibližně 200-400 ha. První plocha – po 50 letech v oblasti Bučiny a Knížecích plání, druhá po 20 letech – plocha pod Březníkem, třetí po 60 letech – louky přecházející v prales u Křižanova, čtvrtá – po 2 letech, pro niž by bylo možné vybrat některou z ploch nedávno zničených lýkožroutem.

Další dohoda by měla přispět k tomu, že další průběh vývoje Šumavy nebude měněn po dobu nejméně dalších deseti let, protože jedině tak je možno zajistit dlouhodobý vývoj této oblasti. Nemělo by jít o to, aby zvítězila jedna či druhá strana, ale aby vítězem se stala Šumava a její národní park. Modelování vývoje se v praxi i s ekonomikou provádí v současné době v Kanadě a jinde ve světě, a jistě by se u nás našli odborníci, kteří by toto odvětví rozpracovali.

A jakým způsobem dojít k společnému stanovisku? Tento způsob již dávno vyřešila katolická církev při volbě papeže. Sejdou se zástupci všech stran a jednají tak dlouho, dokud nedojdou k obecné dohodě, jež je pak všemi respektována a prosazována.

V současné době se jedná o tom, co však již bylo řešeno před osmi léty, v jejichž průběhu se stav NPŠ zhoršil. Zlepšení stavu by se projevilo tím, že by se o Šumavském národním parku a o jeho problémech mluvilo a psalo co nejméně, protože u nás se zajímají novináři a jim podobní zejména o to, co nefunguje, co je špatné, kde jsou konflikty.

Je smutné, že k největším zásahům proti lýkožroutu smrkovému v NPŠ došlo v době jeho takzv. ekologického či bezzásahového vedení, kdy postupně stouply hodnoty kůrovcového dřeva z 10 000 až 20 000 m³ v letech 2006 a 2007 na 338 000 v roce 2010.

RNDr. Václav Skuhravý, CSc. – emeritní vědecký pracovník Entomologického ústavu AV

Shrnutí problému Národního parku Šumava jako produktu či oběti doby

Vladimír Krečmer

Soubor referátů, předkládaný k této otázce Senátu ČR, zopakoval hlediska plynoucí ze standardních vědeckých poznatků k nakládání s lesními ekosystémy v národním parku charakteru NP Šumava. Doložil letité, neutuchající a zřejmě na poli standardních věd neřešitelné rozdíly mezi souborem zásad (paradigma) podle věd lesnických a environmentálních na straně jedné a souborem názorů paradigmatu přírodovědného – podporovaného tzv. ekologickými hnutími a nadšenci pro přírodu samu. Zásady první by vedly k postupnému formování ekosystémů přírodě bližších transformací 86% kulturních lesních ekosystémů NPŠ v prostředí v nich formovatelném. Byl by uchováván jak krajinný ráz (hlediska kulturně-politická), tak podle zákona nenahraditelná funkce lesů jako složky životního prostředí regionu (hlediska sociálně-politická, ekonomická a další). Bylo by to v souladu s úkoly v zakládací právní normě NPŠ č. 163/1991. Představitelé věd přírodních zamýšleli od počátku postupovat v NPŠ naopak skokovou metodou velkoplošné a dlouhodobé „disturbance“ kulturních smrkových ekosystémů, a to bez ohledu na možné environmentální následky destrukce stromového patra veškerých smrkových porostů (včetně zbytků přírodě blízkých a přísně chráněných) – následky zásadních změn toho, co ekosystém tvoří lesním ekosystémem s riziky vědám dávno známým pro krajinu, pro region.

Obsahy referátů dokládají zřejmý letitý odpor k diskusím po léta navrhovaným i zkušenosti z nečetných realizovaných setkání představitelů obou paradigmat. Jednoznačně ukazují potřebu zabývat se konečně podstatou rozporů – proč se standardní vědecké argumenty paradigmatu lesnicko-environmentálního setkávají setrvale v nejlepších případech jen s jakýmsi údivem a zřetelnými rozpaky; proč neurčité přísliby pokračování diskuse na vědecké úrovni zůstaly neurčitými. Velmi charakteristické je trvalé, někdy velmi emoční odmítání kontaktů ve zřejmém přesvědčení, že názor jedné strany je nezvratnou pravdou. Zřejmě chybná rozhodnutí dostávají ta jediné „správná vysvětlení“ a nežádoucí skutečnosti se opatřují falešnými hesly: např. „Přírodu ponechejme přírodě!“. Projevuje se silná víra v morální existenci ideového podkladu práce věd: „V kauze NPŠ je základem ideová slupka mimo vědy stojící!“. V dokumentech nejde o diskusi – prohlášení k vládě a státním orgánům uvádějí striktní „požadujeme...“ za první i za x-té. Snahy po získávání souhlasu pro skupinové cíle účelovými průzkumy veřejného mínění, veřejným hlasováním občanů, celebrit i osobností se uskutečňují snad podle domněnky, že ve více hlavách musí být i více rozumu. Jednostrannost myšlení snad vede

k tvrzením, že hlediska nakládání se všemi národními parky na světě jsou identická, ať jde o parky v přírodních pouštích Sibiře, Kanady, Konga či v dávno zkulturněné ba i obytné kulturní krajině Šumavy: „Kulturní krajina – to je přece to, co nás vůbec nezajímá!“ Jasná environmentální a sociální rizika i ekonomické dopady skokové tvorby „divočiny“ se nevidí v dílčích oborech přírodních věd – každý má své dílčí zájmy a o lesním ekosystému jako krajinnotvorném celku se neuvažuje: „Šumava zůstane zelená! Kdo a proč vlastně potřebuje les na horách?“ Varování před takovými názory zůstávají bez reagenty, nemluví se o možných či reálných následcích destrukcí lesa ani o tom, že odporují triviálním přírodním zákonům: „Odumřelý smrkový porost musí zůstat stát, aby se zachovalo porostní prostředí“. Zpochybňují se i právní předpisy: „Zákon není argument – je to jen práce ovlivnitelných zákonodárců“ – názor hodný pozoru v právním státu! Vytváří se dojem jednomyslnosti, a to i pomocí nejrůznějších plánů propagandistických akcí, dohod a tlaků na média s jim se hodícími senzacími: organizované stížnosti, blokády, ba i návrh bohoslužeb, ostrakizace vybraných osobností; dehonestace vědců jako škůdců či postižených nevyléčitelným fachidiotismem. Je bohužel dobře známá účelová cenzura dokonce státními orgány – jiný než oficiální názor mohl být za dřívějšího vedení MŽP ČR ohrožením kariér a míst pro jednotlivce, ztrátou dotací pro instituce. Podporovány bohatě naopak byly aktivity „jediné pravdy“.

Shrme-li kauzu lze konstatovat, že se tu zřetelně uplatňují jevy, které již desítky let zná a zkoumá v rámci auroatlantické civilizace jak moderní filosofie, tak psychologie. Podle filosofa M. Heideggera existují ontologické zájmové skupiny s protikladnými, zcela jednostrannými názory na bytí a jsoucno – antropocentrická a biocentrická. Je probádán také „groupthink“, skupinové jednostranné myšlení podle sociálního psychologa I. Janise, charakteristické výskytem u špičkových politiků, představitelů armád, špiček církevních, vědeckých, průmyslových. A pochopitelně i u souputníků nadšeneckých. Výše uvedené jevy, které náš známý neuropatolog prof. MUDr. F. Koukolík, DrSc., nazývá také „vysoce inteligentní skupinovou stupiditou“, naznačují sklon k jejímu přijímání v protikladných zájmových skupinách v kauze NPŠ. Lze se domnívat, že by právě toto mělo vzbudit zájem a pozornost zejména politiků – v jejich rukou je nakonec vždy řešení takových produktů doby, obvykle nebezpečných i pro kulturu euroatlantické civilizace... Stojí za úvahu, kolik takových jevů jen ve vědách v historii už odeznělo a musí-li další oběti dobových produktů následovat?

Ing. Vladimír Krečmer, CSc. – ve Výzkumném ústavu lesního hospodářství a myslivosti se zabýval užitou mikroklimatologií a environmentálními funkcemi lesa v krajině. Nyní pracuje na problematice lesní a environmentální politiky.